

Folkpartiet liberalernas valmanifest 2010

Utmaningar efter valsegern

2010-08-13

Framtiden behöver mer liberalism

Folkpartiet föddes ur striden för allmän och lika rösträtt och vårt arbete för demokrati och marknadsekonomi segrade i Sverige. Vi har stått upp för individens frihet och varje människas rätt att själv välja vilken gud som hon vill tro på samt rätten att inte tro alls.

Vår övertygelse om att alla människor förtjänar nya livschanser medförde att vi var en av arkitekterna bakom det svenska välfärdssystemet. På den internationella scenen har liberaler alltid stått upp för demokrati och mänskliga rättigheter och aldrig tjusats av förtryckarideologier. Och vår tro på individen har gjort att vi ständigt har drivit på för reformer som har ökat jämställdheten mellan kvinnor och män.

När andra partier byter ideologi eller tar avstånd från sin historia har vi all anledning att vara stolta över vad liberaler och frisinna har uträttat. Ibland sägs det att liberaler har segrat och att liberala partier därför inte skulle behövas. Inget kunde vara mer fel. Liberala svar behövs även på dagens och morgondagens samhällsproblem.

I den internationella lågkonjunktur som drabbade Sverige och andra länder under de senaste åren har klassisk socialliberal ekonomisk politik varit lösningen. Staten och det offentliga behövde ta ett ansvar för att dämpa effekterna av konjunkturedgången. Samtidigt är en fri ekonomi grunden för långsiktigt välstånd.

Liberaler har alltid en tro på framtiden. Om människor ges möjlighet att styra mer över sina liv så utvecklas samhället. Jobb skapas genom att människors idéer omvandlas till företag i ett samhälle där ansträngning lönar sig. Klimathotet löses med internationellt samarbete, teknisk utveckling och en marknad som genom ekonomiska styrmedel verkar i miljöns tjänst. Välfärden behöver fortsätta utvecklas så att enskilda människor får mer makt över de viktiga besluten i sin vardag. I en allt mer globaliserad värld behöver EU-samarbetet fördjupas. Fattigdom och ofrihet bekämpas bäst med demokrati och marknadsekonomi.

Kort sagt, framtiden behöver mer liberalism.

En ansvarsfull ekonomisk politik

När nu världen är på väg ur den djupa lågkonjunkturen har Sverige ett gott utgångsläge. Utrikeshandeln har tagit fart, tillväxtsiffrorna är ljusa, de offentliga finanserna välskötta och arbetsmarknaden har återhämtat sig snabbt. Fler har jobb i dag när vi har gått igenom den värsta lågkonjunkturen sedan 1930-talet än för fyra år sedan när Sverige var inne i en mycket stark högkonjunktur. Men riskerna för bakslag är fortfarande stora – förutsättningarna kan snabbt förändras för ett litet exportberoende land om nya kriser inträffar i vår omvärld.

Alliansregeringen har under de senaste fyra åren tagit ansvar för statsfinanserna. Tack vare den förda politiken tillhör Sverige inte den stora skara länder som nu behöver skära ned i välfärden.

Ett tydligt vallöfte från Folkpartiet är att en Alliansregering även fortsatt ska föra en ansvarsfull ekonomisk politik. De reformer som vi talar om i detta valmanifest är därför beroende av att vi framöver har en god ekonomisk utveckling i Sverige.

Framtidsutmaningarna

Vi ser tre framtidsutmaningar som särskilt angelägna.

- **Skola och kunskap.** En väl fungerande skola skapar social rörlighet och öppna nya möjligheter för alla människor – oavsett familjebakgrund eller ekonomisk status. För den unga människa som har fått med sig minst hemifrån betyder skolan allra mest. En skola med tydliga kunskapsmål liksom en högskola med hög kvalitet är av avgörande betydelse – inte bara för svenska ungdomars framtidschanser, utan också för Sveriges framtid som välfärdsnation. Sverige ska vara en kunskapsnation i internationell toppklass.
- **Jobben.** Det ska löna sig att arbeta, utbilda sig och ta ansvar. Arbete ger inte bara försörjning, utan kan också betyda yrkesstolthet, gemenskap och känslan av att göra en insats för andra. Arbete och företagsamhet är också grunden för Sveriges välstånd. Jobbskatteavdraget har blivit en kraftfull stimulans för arbete och har hjälpt till att hålla sysselsättningen uppe under lågkonjunkturen. En särskild utmaning ligger i att minska ungdomsarbetslösheten bland annat genom fler lärlingsjobb.
- **Fokus på äldre.** Det är dags att förändra synen på äldre. Varje människa ska bli bemött utifrån den hon eller han är, och inte utifrån födelseår. Sverige behöver bli bättre på att ta tillvara äldres kompetens och den som behöver hjälp har rätt till en värdig äldreomsorg. Äldre som har hemtjänst eller bor på ett äldreboende ska ges tydliga rättigheter. Det ska finnas garantier så att äldre får gå ut varje dag, så att äldre ska kunna välja mat och så att äldre par inte splittras när någon av dem behöver flytta in på ett äldreboende.

Nyckeln till ett Sverige som växer, där vi klarar välståndet och välfärden är kunskap. Sveriges framtid börjar i klassrummet.

Tillsammans med Alliansen

När Folkpartiet nu möter väljarna gör vi det tillsammans med de andra partierna i Allians för Sverige. Vi fyra söker förtroende att fortsätta regera Sverige.

Alliansregeringen fick ett tydligt mandat 2006 att återupprätta arbetslinjen och stärka Sveriges möjligheter i globaliseringens tid. En tydlig jobblinje och en ansvarsfull ekonomisk politik gör att vårt land nu går ur lågkonjunkturen med bättre förutsättningar än de flesta länder i Europa.

När Folkpartiet liberalerna nu ber väljarna om förnyat förtroende gör vi det med en socialliberal agenda för Sverige i en globaliserad värld. Vi sammanfattar vår reformagenda i tio utmaningar för nästa mandatperiod.

1. Sverige som kunskapsnation

Skolan är vårt bästa verktyg för att ge alla människor samma chanser i livet. Kärnan i det liberala uppdraget är att varje individ ska få komma till sin rätt. All talang och hela potentialen ska tas tillvara. Med en riktig skolpolitik kan alla elever få chansen att lyckas.

Framtiden börjar i klassrummet. En skola fokuserad på kunskap är nämligen den allra viktigaste åtgärden för att Sverige på sikt ska klara sig i den globala konkurrensen. Ett Sverige där fler människor kan mer är helt avgörande för om vårt land ska kunna växa.

Globaliseringsrådet konstaterar också i sin slutrapport att vår förmåga att bygga upp och bevara kunskap är avgörande för Sveriges välbefinnande. Den socialdemokratiska flumskolan har skapat ett utbildningssystem där en av tio går ut grundskolan med underkänt i svenska, engelska eller matematik och där var tredje 20-åring inte klarar gymnasiet. Och en systematisk nedvärdering av läraryrkets status har medfört att de som de senaste åren har valt att bli lärare har sämre kvalifikationer än de som förr sökte sig till yrket.

Sedan maktskiftet 2006 har Folkpartiet lett den största reformeringen av svenskt skolväsende sedan den allmänna folkskolan infördes. Fokus har varit tydligt på kunskap, ordning och arbetsro samt på att återupprätta läraryrkets status. Men det tar tid att vända utvecklingen och skapa en skola i världsklass. En huvudfråga de närmaste åren blir därför att fullfölja den skolpolitiska agendan och fortsätta utveckla skolan.

Vi vill också fortsätta satsningen på att stärka kvaliteten i svensk högskola och forskning. Sverige ska vara ett land som inte bara delar ut, utan också vinner nobelpris.

Förskola

- **Satsa på förskollärarna.** Personalens kompetens är den viktigaste faktorn för kvaliteten i förskolan. Brist på förskollärare ska därför uppmärksammas särskilt i tillsynen av förskolor. Vi vill också fortsätta förskollyftet – den stora fortbildningsinsatsen för förskollärare och barnskötare.
- **En lärorik förskola.** Alla förskolor ska erbjuda en verksamhet med ett tydligt kunskapsinnehåll. Barn är nyfikna och ska få chansen att prova på bokstäverna och siffrorna under lekfulla och lärande former. Vi vill fortsätta arbetet med att förtydliga förskolans läroplan.

Skola

- **Lärare Sveriges viktigaste jobb.** Lärarlyftet, satsningen på lärarfortbildning, en ny lärarutbildning som ska börja gälla 2011, riktiga "lågstadslärare", lärarlegitimation som införs 2011 är några av de reformer som Alliansregeringen har genomfört för att lyfta läraryrkets status. Men arbetet för att lyfta läraryrkets status måste fortsätta – vi kommer inte att ge oss förrän de duktigaste unga väljer lärarbanan.
- **Fler nationella prov och tidigare betyg.** Vi vill att lärarna, redan på lågstadiet, ska utvärdera vad eleverna har lärt sig. Det gör det enklare att upptäcka elever som halkar efter – och sätta in stöd. I sexan bör därför eleverna genomföra nationella prov i SO- och NO-ämnena. Alliansen har kommit överens om att betyg ska ges från år 6. Det är en bra och viktig reform, även om vi kan tänka oss betyg några år tidigare.
- **Förstatliga skolan.** Kommunerna tog över skolan i början av 1990-talet. Sedan dess har kunskapsresultaten sjunkit och läraryrkets status har försämrats. Vi vill därför att staten återtar ansvaret för skolan. Därmed kan vi garantera att alla barn, oavsett vilken del av landet de bor i, har samma chanser.

- **Satsa på elevhälsan.** Skolsköterskor och en fungerande elevhälsa är central för att kunna hjälpa de elever som på olika sätt mår dåligt. En välfungerande elevhälsa är också central för att lärare ska kunna få vara lärare och för att öka tryggheten i skolan. Därför ska en satsning ske på elevhälsan under nästa mandatperiod – vi vill skapa möjligheter för att 1 000 nya skolsköterskor, skolläkare och särskilt kuratorer och psykologer ska anställas.
- **Ordning och arbetsro.** Ett av huvudproblemen för den svenska skolan har varit den bristande ordningen och arbetsron. Sena ankomster, ringande mobiltelefoner och skolk drabbar framför allt svaga elever. Lärare ska ha verktyg för att upprätthålla ordning i klassrummet och skolk ska skrivas in i terminsbetyget. Skolverkets beslut från 2003 om heltäckande klädsel ska ges lagstöd.
- **Anpassade hjälpmedel.** Elever med inlärningssvårigheter ska ha rätt till anpassade hjälpmedel, samt rätten att använda dessa vid prov. Situationen för den som t.ex. har dyslexi kan efter diagnos underlättas med enkla hjälpmedel. Men för att eleven sedan ska bedömas korrekt utifrån sin nivå bör hon eller han även ha rätt att använda dessa hjälpmedel vid test.
- **Fortsatt arbete för jämställdhet.** Skolan utgör den kanske viktigaste miljön för ett aktivt jämställdhetsarbete, eftersom det är här många attityder grundläggs och befasts. Det arbete som regeringen har påbörjat under mandatperioden måste fortsätta.
- **Ökat föräldraansvar.** Samverkan mellan skolan och föräldrar måste bli bättre och föräldrar ska kunna närvara i skolan om en elev är stökig eller har problem. Skollagen ska ge möjlighet för att föräldrar ska vara närvarande i klassrummet vissa tider. Regeln ska självklart endast användas i undantagsfall och den förälder som närvarar ska få ersättning på föräldrapenningsnivå.
- **Omedelbara åtgärder och insatser mot mobbning.** Om någonting allvarligt händer, t.ex. att en elev utsätter en lärare eller en annan elev för våld, ska skolan vara skyldig att inom 24 timmar sammankalla till samtal med berörda elever, föräldrar samt skolpersonal. Alla skolor ska bedriva ett effektivt arbete mot mobbning och i de allra grävsta fallen ska en mobbare kunna flyttas till en annan skola. Skolans kunskap om nätmobbing måste också öka. Skolverket ska få i uppdrag att genomföra fortbildningsinsatser i hur skolan kan upptäcka och förebygga nätmobbing.

Vuxenutbildning, högskola och forskning

- **Satsa mer på yrkeshögskolan och yrkesvux.** Yrkeshögskolan finns för utbildningar som är mycket kvalificerade, men inte akademiska. Den fyller därför ett viktigt behov på arbetsmarknaden. Vi vill fortsätta att bygga ut yrkeshögskolan i den takt som bibehållen kvalitet medger. Vi vill också fortsätta satsningen på yrkesinriktad vuxenutbildning (yrkesvux).
- **Kvalitetssatsa på den högre utbildningen.** Den socialdemokratiska resursurholkningen har försämrat kvaliteten på utbildningen i högskolan. Vi har börjat vägen tillbaka, men fler satsningar behövs. Sverige ska ha en högskola i världsklass.
- **Inför självständiga lärosäten.** Forskning och undervisning av hög kvalitet förutsätter ett kritiskt förhållningssätt till makten som är svårförenligt med den statliga myndighetsformen. Vi vill fortsätta arbeta för ökad autonomi med det långsiktiga målet att högskolorna på sikt inte ska vara statliga myndigheter.
- **Fortsatt satsning på forskning.** Sedan Folkpartiet och Alliansen tog över har svensk forskning fått ett historiskt resurslyft. Anslagen ökar med 5 miljarder kronor – det är en ökning med 20–25 procent. Satsningarna på svensk forskning ska fortsätta.
- **Gör Sverige till ett skatteparadis för forskning.** Gynnsammare skatteregler ska göra Sverige mer attraktivt för forskningsintensiva etableringar och donationer till forskning ska göras avdragsgilla. Staten har ett ansvar att säkerställa grundfinansiering

för forskningen, men med gynnsammare avdragsmöjligheter skulle välbehövda nya resurser kunna komma till från både privatpersoner och företag.

- **Inför ett nationellt elitprogram för unga forskare.** Genom att under ett antal år få god finansiering och stor frihet att utveckla sin forskning ges de vassaste begåvningarna en chans att nå banbrytande forskningsresultat.
- **Effektiva studier ska löna sig.** Sverige har i dag världens äldsta studenter och en genomströmning inom högskolan som är för låg. Vi vill fortsätta utreda möjligheterna att individualisera studielånesystemet enligt en peng-per-poäng-princip samt vidare överväga möjligheterna att införa ett treterminssystem och en examensbonus.
- **Inför en studentgaranti.** När kårobligatoriet ersätts med frivillighet behövs nya sätt att garantera den enskilde studentens rättigheter. Vi vill ålägga alla lärosäten att upprätta lätt tillgängliga, lokala rättighetskataloger som fastställer skyldigheter och rättigheter mellan student och högskola.
- **Akademiska utbildningar ska ha akademiskt innehåll.** Uppdraget till Högskoleverket att granska lärosätenas kursutbud bör fortsätta löpande, för att säkerställa att de utbildningar som ges har ett tydligt akademiskt innehåll och inte är av hobbykaraktär.
- **Erbjud fler stipendier till utländska studenter.** Utbildning är världens bästa bistånd. De stipendieprogram som skapas i samband med att avgifter för tredjelandsstudenter bör dels bli fler, dels omfatta fler länder.

2. Ett Sverige med jobb och företagande

För människors självkänsla och makt över vardagen är det centralt att ha ett arbete att gå till, en egen lön att betala sina räkningar med. Kort sagt att få vara behövd. Det är också avgörande för välbefindandet i vårt land är att fler kommer i arbete.

Vi har en särskild utmaning i att Sverige har en internationellt sett hög ungdomsarbetslöshet. När arbetslösheten stiger riskerar det att leda till att en del unga aldrig får in en fot på arbetsmarknaden. En viktig förklaring är att alltför många hoppar av gymnasiet. En annan är den sammanpressade lönestrukturen i Sverige som gör det relativt dyrt att anställa oerfarna ungdomar. En tredje är att de svenska arbetsmarknadsreglerna leder till att ungdomar, med kort anställningstid, är de som först får lämna sina arbeten vid personalneddragningar.

Likaså är situationen för invandrare problematisk på arbetsmarknaden. Det tar alldeles för lång tid för en människa som har flytt till Sverige att komma i sysselsättning. Alltför många fastnar i passivitet och utanförskap. Nycklarna till en lyckad integration är jobb och kunskaper i svenska språket. Utgångspunkten för vår arbetsmarknadspolitik är att alla kan bidra. Även personer med funktionsnedsättningar kan komma i arbete. Det är ett mänskligt slöseri att slarva bort kompetens hos människor som handikappas på grund av arbetsmarknadens bristande tillgänglighet.

Men ska det skapas nya jobb behövs det företagare som vill ta risker och företag som växer. I Sverige har företag och företagare alltför länge bemötts med misstänksamhet. Regelverk har gjorts allt krångligare och skatterna på företagande har varit höga. En avgörande utmaning för Sverige är ett fortsatt arbete för att lyfta svenskt företagsklimat. Bra villkor för alla företag att starta, växa och anställa krävs för att jobben ska bli fler och välbefindandet större.

Alliansen har genomdrivit reformer som förenklat företagandet. Skatter och arbetsgivaravgifter har sänkts, regelkrånglet minskat och anslagen till forskning och innovation ökat. Tidigare monopolmarknader har öppnats upp och svarta jobb blivit vita genom riktade skatteavdrag. Det har blivit lättare att anställa. Men det finns mycket kvar att göra för att skapa ett företagsklimat i världsklass.

Det ska bli enklare att driva företag och den företagare som lyckas ska kunna bli rik.

Växande företag

- **Fortsätt göra det enklare att vara företagare.** Fåmansbolagsreglerna (3:12-reglerna) ska ersättas med schablonregler. Inrätta en samordnande instans för företagsdata för att minska företagets uppgiftslämnande till statliga myndigheter. Företagen ska inte behöva lämna samma information till staten mer än en gång. Alla kommuner bör ha företagslotsar som hjälper företagare att hitta svar på frågor och skyndar på handläggningen av tillståndsärenden.
- **Modernisera arbetsrätten.** LAS behövs, men bör anpassas till dagens arbetsmarknad samt till små och medelstora företags vardag. Anställdas kompetens bör väga tyngre vid beslut om personalneddragningar. Vår förhoppning är att arbetsmarknadens parter ska nå en överenskommelse om att låta kompetens (mätt enligt kriterier som parterna når enighet om) väga tyngre vid avgörandet av vilka anställda som får stanna vid neddragningar. Om arbetsmarknadens parter inte är beredda att ta ansvar så behöver LAS förändras genom att antalet personer som kan undantas från turordningsreglerna i LAS ökas.

- **Utvidgat RUT för barnfamiljer och äldre.** Genom att öka skattereduktionen för köp av hushållstjänster från 50 till 75 procent för barnfamiljer med barn under 8 år samt för äldre över 80 år får inte bara fler personer möjlighet till en enklare vardag, branschen kan också växa ytterligare.

Jobb

- **Det ska löna sig att arbeta.** Genom Alliansregeringens jobbskatteavdrag lönar det sig bättre att arbeta och det bidrar till att fler människor får ett arbete att gå till. När det ekonomiska utrymmet så medger bör vi gå vidare med sänkningar av inkomstskatterna. Det ska löna sig bättre att utbilda sig. Folkpartiet vill återgå till principen om minst hälften kvar. När utrymme finns ska värnskatten avskaffas.
- **Fler lärlingar.** Det gymnasiala lärlingssystem som är under uppbyggnad ska kompletteras med en möjlighet för unga upp till 23 år att kunna lära sig ett yrke genom att få lärlingsanställning utanför gymnasieskolans ram. En anställningsform för lärlingar ska införas. Den som anställs som lärling får en särskild lärlingslön och särskilda anställningsvillkor. Lärlingsjobben ska växa fram genom branschöverenskommelser mellan arbetsmarknadens parter och vara anpassade efter behoven i respektive bransch.
- **Nej till ungdomsskatten.** Behåll den lägre arbetsgivaravgiften för alla anställda som är under 26 år. Vänsterblockets förslag om fördubblad arbetsgivaravgift för unga skulle allvarligt försvåra ungas möjlighet att konkurrera på arbetsmarknaden.
- **Snabb hjälp till unga arbetslösa.** Ungdomar som söker sig till Arbetsförmedlingen måste snabbt få det stöd som de behöver. Ju snabbare en ung person får vägledning av en jobbcoach desto bättre. Erfarenheten visar att det är centralt att unga arbetssökande människor söker arbete, men i vissa fall kan det också vara motiverat med tidiga utbildningsinsatser och de ska då kunna sättas in.
- **Jobbkrav för socialbidrag.** Avskaffa begränsningen om särskilda skäl för att kräva motprestation av personer som får socialbidrag och som är äldre än 25 år. Ändra socialtjänstlagen så att alla kommuner ska ställa krav på motprestation för arbetsföra personer som får ekonomiskt bistånd.
- **Det ska löna sig att arbeta även för socialbidragstagaren.** Socialbidraget får inte vara en fattigdomsfälla. Därför ska den som har tagit emot socialbidrag under längre tid kunna få behålla upp till 1 500 kr per månad från förvärvsarbete, utan att detta påverkar biståndsbedömningen. Denna jobbstimulans ska gälla längst sex månader.
- **Se äldre som resurs i arbetslivet.** I dag innehåller många regelverk och avtal hinder för äldre som vill jobba efter 67-årsdagen. Många av dessa hinder är onödiga och bör tas bort. Vi vill utreda möjligheten att stanna kvar i arbetslivet efter 67 års ålder.
- **Öppna arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning.** Bristande tillgänglighet ska utgöra diskriminering enligt lag. Jobbcheckar, ett intyg som redan på förhand visar vilka stödformer en arbetssökande med funktionsnedsättning har rätt till, ska införas. Lönebidragen ska reformeras – den som drabbas av arbetsfunktionsnedsättning ska kunna få lönebidrag för att fortsätta på sin arbetsplats.
- **Infrastruktur för jobb.** En fungerande infrastruktur är avgörande för tillväxt och framväxten av jobb i hela landet. Folkpartiet och Alliansregeringen gör nu den största satsningen på infrastruktur i svensk historia. För att främja klimatsmart tillväxt bör en uppgradering ske av järnvägsnätet så att framkomligheten ökar. Sveriges internationella konkurrensförmåga behöver förbättras genom att beslut tas för att bygga banor för höghastighetståg. Dessutom bör arbetet för en ny förbindelse över Öresund mellan Helsingborg och Helsingör inledas.

3. Sverige – här ser vi att äldre är olika

Alla människor är olika, också när vi blir äldre. Ingen vet bättre än den enskilde människan själv hur hon eller han vill ha det. Det är därför som självbestämmande och valfrihet är så viktigt. Det är dags att förändra synen på äldre. Varje människa ska bli bemött utifrån den hon eller han är, och inte utifrån födelseår.

Ett område där äldre i hög grad har behandlats som ett kollektiv är äldreomsorgen. Alla äldre har erbjudits samma lösningar och det har funnits en ovilja att inse att även äldre människor är olika. Utrymmet för individuella lösningar har varit begränsat och möjligheterna till självbestämmande för den äldre små. Det som intresserar en individ är helt ointressant för någon annan. Alltför ofta dras alla äldre över en kam. Det vill vi förändra.

Äldre som är i behov av stöd och hjälp ska ha rätt att ställa krav på äldreomsorgens kvalitet. Folkpartiet vill göra det tydligt vad äldre och deras anhöriga har rätt att förvänta sig av äldreomsorgen genom att på nationell nivå slå fast tydliga och mätbara kvalitetsnivåer i en nationell garanti för äldreomsorgen. Folkpartiet föreslår en ”garantimiljard” för äldreomsorgen. De kommuner som ansluter sig till garantin och i huvudsak lever upp till åtagandena gentemot de äldre i kommunen får del av stimulanspengarna.

Att få komma ut i friska luften och känna vinden i håret, att själv få styra över vem som kommer hem och hjälper till att duscha och att få välja mellan olika maträtter till sin lunch eller middag borde inte få bero på var den äldre kvinnan eller mannen råkar bo. Det är så grundläggande kvalitetsaspekter på äldreomsorgen att de borde erbjudas alla landets äldre. Men så är det inte i dag. Långt därifrån.

- **Tydligare rättigheter för äldre.** Mätbara och tydliga kvalitetskrav ska rymmas inom en nationell äldreomsorgsgaranti. Om kommunen inte håller vad den lovar ska den äldre få ekonomisk kompensation, t.ex. genom nedsatt äldreomsorgsavgift.
- **Ut och gå-garanti.** Rätt för den som bor på ett äldreboende att komma ut i friska luften varje dag. Samma rätt ska gälla för den som har hemtjänst och behöver hjälp för att komma ut.
- **Välja mat-garanti.** Rätt för den som bor i äldreboende eller hemtjänst att välja mellan olika maträtter.
- **Parboendegaranti.** En lagstadgad parboendegaranti ska ge äldre par rätt att bo tillsammans, om de så vill, i ett äldreboende, även om deras vård- och omsorgsbehov skiljer sig åt.
- **Fler äldreboenden.** Valfriheten i boendet ska öka. Fler trygghetsboenden samt vård- och omsorgsboenden behövs. Därför vill vi fortsätta ge statliga investeringsstöd till byggandet av nya äldreboenden.
- **Stoppa sjukvårdskarusellen.** Vi vill stoppa sjukvårdskarusellen för de mest sjuka äldre. De ska få särskild hjälp med att hitta fram i vården. Remisser och läkemedel ska samordnas för dem. Vårdgivare ska ges möjlighet att arbeta över kommun- och landstingsgränsen, så att äldre kan erbjudas både sjukvård och hemtjänst samt äldreboenden i en och samma organisation.
- **Bekämpa åldersdiskriminering.** Det är dags att förändra synen på äldre. Vi vill förbjuda åldersdiskriminering inom alla samhällsområden.
- **Valfrihet för alla som har behov av äldreomsorg.** Lagen ska skärpas så att alla äldre ska erbjudas valfrihet i äldreomsorgen.
- **Våld och övergrepp mot äldre.** Våld och övergrepp mot äldre är ett dolt och försummat problem. Vi vill ta fram en nationell handlingsplan för att förebygga våld mot äldre samt hjälpa dem som utsatts.

- **Trygga pensioner – sänk skatten.** Pensionärerna är en av de grupper som har drabbats hårdare än andra av krisen. När vi nu lägger grunden för Sveriges utveckling framöver är det viktigt att se till att pensionärerna får del av förbättringarna. För att möta den sänkning av pensionerna som är en effekt av den internationella lågkonjunkturen vill vi gå vidare med fler skattesänkningar för pensionärer.

4. Ett öppet Sverige och en fungerande integration

Sverige är ett rikare land tack vare att vi har varit och är öppna mot omvärlden. Den som flyr undan förföljelse ska kunna få en fristad i vårt land. Och väldigt många av dem som har flytt eller invandrat till vårt land har lyckats – de har fått jobb och kommit in i samhället. Men samtidigt är det viktigt att konstatera att alldeles för många också tillåtits misslyckats – drömmen om att bygga sig ett nytt liv i Sverige har för många blivit en verklighet av passivitet och utanförskap.

När arbetsföra människor hamnar i bidragsberoende och utanförskap är det ett svek mot dessa människor, men också ett allvarligt hot mot den sociala sammanhållningen i vårt samhälle. När vi tog över landet tog det i snitt sju år för en nyanländ person att få sitt första jobb. I kölvattnet på den misslyckade integrationen följer ett socialt utanförskap och en isolering som ibland präglar hela stadsdelar och även förs vidare till nästa generation.

Integrationen är en av våra största framtidsutmaningar. I en globaliserad värld har vi människor i vårt land som talar i princip alla världens språk. En lyckad integration där vi ser till att människors potential tas tillvara kan vara en av de viktigaste framgångsfaktorerna för vårt land.

Vi vet att jobb och kunskaper i svenska är de viktigaste nycklarna till att på riktigt komma in i det svenska samhället.

Migration

- **En human och solidarisk flyktingpolitik.** Den som flyr undan förföljelse och förtryck ska ges en fristad i Sverige. Sverige ska föra en human och rättssäker flyktingpolitik och asylrätten ska värnas i Sverige och Europa.
- **Sverige ska vara öppet för arbetskraftsinvandring.** Folkpartiet var pådrivande för den öppning för arbetskraftsinvandring som Alliansregeringen har genomfört – den som får ett arbete i vårt land ska ges en möjlighet att komma hit och arbeta. Öppningen för arbetskraftsinvandring kan också bidra till att avlasta asylsystemet då det inte längre finns bara en väg in i Sverige.
- **Förbättra rättssäkerheten för asylsökande.** Låt de asylsökandes offentliga ombud utses av domstolarna, och skilj mottagandeverksamheten från Migrationsverket.
- **Alla kommuner ska dela på ansvaret.** Flyktingpolitiken är gemensam för vårt land och ansvaret ska delas mellan alla Sveriges kommuner. Om det blir nödvändigt ska det i sista hand vara möjligt att tvinga kommuner som tidigare inte har tagit ansvar att teckna avtal om flyktingmottagande.
- **Vård och skolgång till papperslösa.** Sverige ska ha reglerad invandring, men den som vistas i Sverige utan papper behöver ökad möjlighet till sjukvård. Barn till papperslösa ska inte straffas genom att nekas skolgång.

Integration

- **Jobb och svenskkunskaper är nyckeln till integration.** Integration handlar om egenmakt över den egna tillvaron. Alla har samma ansvar att försörja sig själva oavsett varifrån man kommer. Vår liberala integrationspolitik handlar om att ge individen redskap.
- **Snabbare ut på arbetsmarknaden.** Mediantiden från uppehållstillstånd till arbete är sju år för nyanlända invandrare. Det är orimligt. Nu inför vi snabbare kontakt med Arbetsförmedlingen, etableringssamtal för tidig matchning av boende och

arbetsmarknad, nystartsjobb, jobbpraktik med svenskstudier – allt för att kapa tiden för att etablera sig på arbetsmarknaden och klara sin egen försörjning.

- **Omforma sfi-undervisningen till en renodlad introduktionskurs.** Tiden i sfi (svenska för invandrare) bör inte överstiga tre år. Den som klarar sina studier i sfi inom ett år har numera möjlighet att få sfi-bonus.
- **Inför språkrav för medborgarskap.** Svenska är vårt gemensamma språk i Sverige. Det är viktigt med grundläggande kunskaper i svenska språket för att ta makten över sitt eget liv, känna sig delaktig i samhället och öka möjligheterna att komma ut på arbetsmarknaden.
- **Nyanlända ska erbjudas medborgarkurs.** Alla nyanlända ska erbjudas en medborgarkurs som introduktion till det svenska samhället och dess grundläggande värden och innebörden av demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet.
- **Skolan som murbräcka mot segregation.** En skolpolitik med tydligt fokus på kunskap är en central del i att bryta utanförskapet. Skolorna i de mest utsatta områdena ska vara de bästa skolorna och nyanlända elevers skolresultat måste uppmärksammas särskilt.
- **Ombyggda städer stärker integrationen.** Satsa på de mest utsatta bostadsområdena genom att blanda boendeformer, bygga ihop förorter och rusta upp det offentliga rummet. Vi vill ha ett garantilåneprogram för att finansiera upprustning av bostadsområden. Våga riv delar av bebyggelse när ett område behöver en nystart.
- **Lokala mikrokreditgivningskontor.** De myndigheter som i dag fördelar mikrokrediter ska upprätta kontor i utsatta områden för att underlätta kontakt med boende i dessa områden,
- **Fortsatta nystarts- och instegsjobb.** Det ska fortsatt vara billigt att anställa dem som befinner sig längst från arbetsmarknaden genom särskilt låga arbetsgivaravgifter, exempelvis för nyanlända invandrare.

5. Ett Sverige med socialt ansvar

Vi står upp för ett välfärdssamhälle där sjukvården, skolan och trygghetssystemen finansieras gemensamt och samtidigt vill vi se till att den som behöver hjälp ska kunna välja mellan olika alternativ. Trygghetssystemen ska vara uppbyggda så att den som är sjuk eller arbetslös ska ha en bra trygghet men samtidigt stöd och hjälp att komma tillbaka. Alla ska ha tillgång till en god sjukvård och alkohol- och narkotikapolitiken ska genomsyras av ett socialt ansvarstagande.

Men även i ett utbyggt välfärdssamhälle som Sveriges finns det människor som faller utanför. Det handlar om grupper som inte har någon röststark organisation bakom sig. Folkpartiet för de människors talan vars röst annars inte hörs – de som ofta har allra minst frihet i samhället.

Utsatta barn som hamnar i samhällets vård får inte alltid det stöd och den trygghet som de behöver. De tusentals hemlösa som lever i Sverige har ofta svikits av psykiatrin. Personer med funktionsnedsättning handikappas för att samhället ännu inte är tillgängligt. Här återstår det mycket att göra.

I socialdemokratis Sverige har det funnits en tendens att ge upp om människors förmåga. Arbetslösheten bekämpades genom att människor sjukskrivs. Höga sjukskrivningstal drevs ned genom att fler förtidspensionerades.

Vi vägrar acceptera en syn där människor på det sättet får beskedet att de inte behövs. Visst finns det grupper som har extremt svårt att komma in på den ordinarie arbetsmarknaden, exempelvis personer med psykisk eller fysisk funktionsnedsättning och människor som hamnat i missbruk. Men ska samhället hålla ihop måste även de kunna få bidra. Det civila samhället – alla föreningar, organisationer, nätverk och enskilda som gemensamt arbetar för ett ökat socialt ansvarstagande – är en av de viktigaste aktörerna i detta arbete.

Trygghet vid sjukdom och arbetslöshet

- **En sjukförsäkring som ger trygghet vid sjukdom.** Vi försvarar en trygg sjukförsäkring med 80 procent i ersättning. Den som drabbas av sjukdom ska kunna behålla sin bostad och känna en trygghet över ekonomin.
- **Använd sjukförsäkringen för snabb tillgång till rehabilitering.** Öka samarbetet mellan sjukvård och sjukförsäkring. Tillåt Försäkringskassan och landstingen att lägga resurser i en gemensam portmonnä.
- **Hjälp människor tillbaka i arbete så snart som möjligt.** Rehabiliteringsgarantin bör fortsätta utvecklas, så att sjukskrivna snabbt får effektiv rehabilitering. Förtidspension (sjukersättning) ska enbart vara en sista utväg när alla andra möjligheter är uttömda.
- **Inför en allmän arbetslöshetsförsäkring.** Starka sociala skäl talar för att ingen ska behöva stå utan inkomstskydd vid arbetslöshet. I samband med att arbetslöshetsförsäkringen blir allmän ska ansvaret flytta från fackföreningarna till staten. Avgifternas utformning och andra detaljer i en allmän försäkring bör utredas av den nyligen tillsatta socialförsäkringsutredningen.

Sjukvård

- **Utveckla valfriheten i primärvården.** Alla ska erbjudas att lista sig hos en fast läkare eller annan kontakt, inte bara på en viss vårdcentral. Då ökar kontinuiteten i vården.
- **Skarpare vårdgaranti.** Vi vill införa en ny form av vårdgaranti som omfattar också röntgen och annan diagnostik. Vårdgarantins tidsgräns ska vara maximalt 90 dagar från första kontakt med vården till behandling i specialistsjukvården. Inom

barnsjukvården och BUP ska vårdgarantin skärpas ytterligare. Systemet med prestationsbunden vårdgaranti, som ger landsting/regioner ekonomiska drivkrafter att korta värdköer, bör permanentas.

- **Samla patientens rättigheter i en patienträttighetslag.** Den ska dels ange vilka rättigheter patienten har, dels fastställa en väg för den enskilde att få sin rätt prövad på ett enkelt och snabbt sätt.
- **En nationell satsning på ökad patientsäkerhet.** Vi vill stimulera och stödja ett aktivt arbete för ökad patientsäkerhet i hälso- och sjukvården. Statliga stimulanspengar bör fördelas mellan de landsting som kan visa att de har den säkraste vården.
- **Psykiatriska behandlingsinsatser med vetenskapligt stöd.** Det behövs behandlingsinsatser som har vetenskapligt stöd. Det krävs en kraftfull satsning på psykiatrisk behandlingsforskning för att patienterna ska få den bästa vården och Sverige som kunskapsnation inte hamna på efterkälken.
- **Fler platser och bättre psykiatri.** Alliansregeringens pågående psykiatrisatsning ska permanentas. Resurserna bör i större utsträckning styra till att höja kvaliteten och förbättra insatser inom vård, boende och sysselsättning. Det behövs fler platser i vård, gruppboenden och andra boendeformer med stödinsatser. Slutenvården måste förändras mot bättre vårdinnehåll, bemötande, vårdmiljö och kompetens. Antalet läkare inom psykiatri måste öka. Stat, landsting och kommuner ska komma överens om långsiktiga mål och delmål. Vårdens metoder för att göra riskbedömningar för suicid och för när människor är farliga för sin omgivning ska förbättras genom mer forskning och nationella riktlinjer.
- **En samlad strategi för äldres psykiska hälsa.** Många äldre som har drabbats av psykisk ohälsa får inte den vård som de behöver på grund av bristande samverkan mellan psykiatri, geriatrik, äldreomsorg och primärvård. På många håll är äldrepsykiatri inte tillräckligt utvecklad. En samlad strategi för äldres psykiska hälsa ska därför tas fram.
- **Utveckla barn- och ungdomspsykiatri.** Öka BUP:s insatser i samarbete med skolan när det gäller i synnerhet de s.k. hemmasittarna. Ätstörningsvården behöver växa för att möta behoven.
- **Fri patientrörlighet inom EU.** Alla ska kunna få vård enkelt och tryggt var som helst inom unionen.

Barn

- **Gör FN:s barnkonvention till svensk lag.** Vi bör dra lärdom av Norge och stärka barns rättigheter genom att införliva Barnkonventionen i svensk lag.
- **Investera i förebyggande stöd till barn och familjer.** Föräldrar måste kunna få stöd under barnets hela uppväxt. Föräldragrupper är bra, men föräldrar måste också kunna komma enskilt och få stöd och råd i öppen verksamhet, utan att behöva registrera sig hos socialtjänsten.
- **Ge socialt utsatta barn stöd i skolarbetet.** Socialt utsatta barn klarar sig riktigt dåligt i skolan, i synnerhet pojkar. Många av dessa barn lämnar i dag skolan utan betyg och hamnar i utanförskap. Det finns mycket starka samband mellan dåliga resultat i skolan och risken för allvarlig social problematik. Men forskningen visar också på det motsatta: att utbildning är den starkaste skyddsfaktorn för socialt utsatta barn. En lyckad skolgång kan vara biljetten till en bättre framtid.
- **Stärk barns rätt till skydd vid brister i hemmiljön.** Socialtjänstens insatser sker i första hand på frivillig basis. I en del fall när socialtjänsten misstänker att barnet far illa i hemmiljön tackar föräldrarna nej till stöd och hjälp. Om det inte finns tillräckliga skäl för omhändertagande enligt LVU står socialtjänsten handfallen och kan inte göra

mer för barnet. Vi vill utöka möjligheten för socialtjänsten att, även mot föräldrarnas vilja, stödja barn och unga som riskerar att fara illa hemma.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättningar

- **Försvara LSS som rättighetslag.** Personer med funktionsnedsättning ska ha möjlighet att leva som andra. Rättspraxis har dock snävat in tolkningen av LSS. Vi vill därför förtydliga LSS så att lagen uttryckligen omfattar arbete, familj och ett jämlikt liv.
- **Öka valfriheten för personer med funktionsnedsättningar.** Vi vill tillämpa valfrihetssystem inom daglig sysselsättning, boende, habilitering med mera så att den enskilde själv kan välja den verksamhet som passar honom eller henne. Den enskilde ska ha rätt att välja en verksamhet belägen i en annan kommun.
- **Sysselsättningsgaranti för personer med psykiska funktionsnedsättningar och rörelsehinder (LSS-personkrets 3).** Personer med funktionsnedsättning ska få det stöd som de behöver för att kunna arbeta på den vanliga arbetsmarknaden. Men för den som inte har förmåga att arbeta måste det finnas meningsfull daglig sysselsättning. Det civila samhället och det sociala företaget är viktiga medspelare i detta arbete.

Alkohol och narkotika

- **En restriktiv alkoholpolitik och nolltolerans mot narkotika.** Vi vill behålla Systembolagets monopol. Alkoholskatten är ett sätt att dämpa alkoholkonsumtionen och alkoholskadorna. Nolltolerans ska råda mot narkotika.
- **Inför en vårdgaranti i missbruksvården.** Ibland faller pusselbitarna på plats – boende, jobb och motivation – och då gäller det att insatser sätts in innan tillfället har gått förlorat. Staten bör sluta en uppgörelse med kommunerna om en månads vårdgaranti till missbruksvård.
- **Förebygg alkoholskador.** Öka primärvårdens insatser mot s.k. riskbruk av alkohol. Arbeta med effektiva metoder för att förebygga alkoholbruk bland ungdomar.

Hemlöshet

- **Minska hemlösheten.** Vid den senaste nationella sammanställningen från 2005 fanns det 3 600 akut hemlösa. Målet ska självklart vara att ingen ska behöva vara utan bostad. Den akuta hemlösheten, personer som bor på gatan eller får sova på tillfälliga platser som härbärgen och liknande måste minska. Här spelar det civila samhället en avgörande roll. En årlig uppföljning av antalet hemlösa ska ske.
- **Ordna vårdplatser i psykiatri och missbruksvård och i olika former av boende med stöd i kommunerna.** Vårdplatser behöver finnas tillgängliga vid behov, samtidigt som fokus ska vara att alla erbjuds lägenheter – i gruppboende eller i egen lägenhet. Då behöver personen som får hjälp inte flytta omkring beroende på hjälpbehovet. Det praktiska genomförandet kan ske genom stimulansmedel, tillsynsuppdrag till Socialstyrelsen samt öppna jämförelser.

6. Ett mer jämställt Sverige

Folkpartiet har allt sedan vårt bildande varit ledande i arbetet för jämställdhet mellan kvinnor och män. Det liberala jämställdhetsarbetet handlar om att människor ska bedömas som individer – det är en fråga om livschanser och rättvisa. Vi ger oss inte förrän den dag kvinnor och män bedöms efter vad de gör och efter sin kompetens och inte efter kön.

För oss som tror att begåvningen är jämnt fördelad mellan könen innebär det faktum att det främst är män som har makt, pengar och positioner att vi inte tar tillvara all kompetens som finns i samhället. När en kraftig majoritet av landets professorer, företagsledningar och företagare är män innebär det att kompetenta kvinnor inte har nått hela vägen. Kvinnors kompetens slarvas bort när samhället är ojämnt. Ett mer jämställt samhälle skulle leda till att de mest kompetenta och de mest framstående begåvningarna också nådde toppositionerna – det skulle också öka tillväxten.

En huvudfråga är att skapa möjligheter för att öka kvinnors deltagande på arbetsmarknaden. Sverige ligger här väl framme jämfört med andra länder, men även vi har mer att göra. Ofrivilligt deltidsarbete är ett problem, och det är därför glädjande att andelen kvinnor som har gått från deltid till heltid under Alliansregeringens tid vid makten har ökat.

Att bekämpa mäns våld mot kvinnor är vår tids stora utmaning för jämställdheten. Oavsett om det är psykiskt eller fysiskt våld, sexuellt våld eller har sin grund i ett hederstänkande, är kampen mot det könsrelaterade våldet den mest akuta jämställdhetsfrågan. Förebyggande insatser, stöd till de utsatta och ökad kunskap behövs för att nå resultat.

- **Fortsatt kamp mot mäns våld mot kvinnor.** De som utsätts för våld i nära relationer ska ha rätt till skydd och stöd oavsett var i landet de bor. Den våldsutsattas frihet, säkerhet och integritet ska stå i centrum. Kunskapen hos polis, rättsväsende och socialtjänst måste fördjupas. Det förebyggande arbetet som riktar sig till männen måste utvecklas. De ideella kvinnojourerna är en omistlig resurs i kampen mot våldet.
- **Jämställdhetsbonus utan krångel.** Jämställdhetsbonusen stimulerar ökad jämställdhet mellan föräldrar. Men det ska vara enklare att få bonusen och pengarna ska betalas ut direkt. Vi vill övergå till ett så enkelt system som möjligt där varje dag som motsvaras av en dag som den andra föräldern tar ut ska ge ersättning. Rätten till jämställdhetsbonus ska även omfatta arbetslösa och sjukskrivna föräldrar.
- **Skärp barnomsorgsgarantin.** Inför sanktioner mot de kommuner som bryter mot barnomsorgsgarantin.
- **Höj RUT-avdraget för barnfamiljer.** Dagens 50-procentiga skattereduktion ska höjas till 75 procent för barnfamiljer.
- **Utforma en jämställdhetsrankning av svenska företag.** På så sätt kan företag som arbetar aktivt med jämställdhet bli förebilder, samtidigt som företag som missköter jämställdheten får negativ publicitet. Rankningen kan skötas av Diskrimineringsombudsmannen, eller genom ett samarbete mellan arbetsmarknadens parter och DO.
- **Barn- och tvångsäktenskap ska kriminaliseras.** Att välja om, och med vem, man ska gifta sig eller om man ska skilja sig är grundläggande fri- och rättighetsfrågor. Äktenskap ingås mellan vuxna människor av fri vilja. Därför ska äktenskap där någon av parterna är barn, under 18 år, inte vara tillåtna. Det bör vara straffbart att gifta sig med, eller medverka till att en person under 18 år ingår äktenskap, eller tvinga någon annan att gifta sig.

- **Kvinnor ska inte kvoterades bort.** Nu avskaffas det kvoteringsystem till högskolan som har drabbat duktiga unga kvinnor. Ordningen där kvinnor med toppbetyg kvoterades bort var orimlig.

7. Ett tryggt Sverige

Vi vet att brottsligheten inte löses enbart med mer pengar till polisen. Det stora brottsförebyggande arbetet görs genom en bra politik för jobb, skola, integration och ett starkt föräldraengagemang. Men rättsväsendet behövs för att se till att saker och ting blir rätt när det har gått fel.

Sverige ska vara ett tryggt land att leva i. Men i dag utsätts alltför många människor för brott, och redan utsatta människor är de som drabbas värst. Det är för dessa människors skull som vi måste satsa på brottsförebyggande åtgärder och ett effektivt rättsväsende.

Det finns ungdomar som ser en kriminell karriär som den enda möjligheten att komma ur fattigdom och tråkiga omgivningar och det finns cyniska gäng som utnyttjar dessa ungdomar. Ungdomar som begår brott måste mötas av tidiga och tydliga insatser, och få alternativ till ett kriminellt liv. Om det första brottet också blir det sista kan unga människor räddas från en kriminalitet som både förstör deras egna och andras liv. Den organiserade brottsligheten måste mötas av en effektiv polis, som samarbetar internationellt och har tillräckliga verktyg.

Alliansen har genomfört flera viktiga reformer på rättsområdet, och det har gett resultat. Vi har nått vårt mål om 20 000 poliser. Det gör att fler brott upptäcks, utreds och lagförs. Svensk kriminalvård har lyfts vad gäller innehåll och säkerhet och vi straffen har skärpts för våldsbrott och organiserad brottslighet. Samtidigt har rättsväsendet fått ett rekordstort ekonomiskt tillskott. Men allvarliga problem med rättsväsendets effektivitet kvarstår, och rättsväsendet måste därför fortsatt vara i fokus under nästa mandatperiod.

Ett effektivare rättsväsende som värnar brottsoffren

- **En effektivare polis.** Ersätt dagens 21 självständiga polismyndigheter med en enda nationell. Det behövs också fler civila experter och ett effektivare IT-system.
- **Krafttag mot organiserad brottslighet – skapa ett svenskt FBI.** En nationell operativ enhet mot grova brott ska skapas – ett svenskt FBI. Penningtvätt ska kriminaliseras, möjligheten att frysa tillgångar vid grova brott underlättas och synen på vapenbrott skärpas.
- **Mer lokal polisen närvaro ska prioriteras.** Detta behövs bland annat i utanförskapsområden för att öka tryggheten.
- **Värna domstolsprocessen.** Attraktionskraften i domarycket måste höjas och den allmänna rättshjälpen stärkas. Antalet inställda rättegångar måste minskas.
- **Kriminalvården ska vara en vändpunkt – inte en ändpunkt.** Idag slås det rekord i arbete, behandling och utbildning på våra fängelser, samtidigt som rymningarna och narkotikatillgången har minskat. Vi vill fortsätta satsningarna så att återfallen i brott kan minska.
- **Obligatorisk eftervård för sexualbrottsdömda.** Den som dömts för ett allvarligt eller upprepade fall av sexualbrott ska kunna åläggas av domstol att följa en individuell behandlingsplan och övervakas viss tid även efter fängelsetiden.
- **Krafttag mot människohandel och barnsexbrott på EU-nivå.** Internationella problem kräver internationella lösningar. Vi vill fördjupa samarbetet inom EU för att stoppa människohandel och barnsexbrott. Vi vill också samarbeta tätt med myndigheter i ursprungsländer och i länder där barn utsätts för övergrepp.
- **Inrätta fler stödcentrum för unga brottsoffer runt om i landet.** Prioritera stödet till unga brottsoffer genom stödcentrum där polis och socialtjänst jobbar tätt tillsammans med fokus på insatser för brottsoffret.

- **Granskningskommission för hantering av våldtäktsoffer.** En nationell granskningskommission ska inrättas för att förbättra rättsväsendets hantering av våldtäktsoffer.
- **48-timmars-garanti för unga på glid.** Vi vill att föräldrar, vars barn påträffas berusade eller anmäls för snatteri, vandalisering eller liknande, kallas, tillsammans med sitt barn, till socialkontoret inom 48 timmar. Detsamma gäller självklart även om barnet begår grövre brott.
- **Inför ungdomsdomstolar och korta handläggningstiderna.** Ett stort problem i dag är att rättsväsendets myndigheter tar alldeles för lång tid på sig för att utreda brott där ungdomar är inblandade. Genom att skapa särskilda ungdomsdomstolar med krav på snabb handläggning vill vi säkerställa att unga som begår brott får tidigare och tydligare reaktioner från samhället.
- **Satsa på fler fältarbetare.** De kan aldrig ersätta föräldrars och andra vuxnas ansvar för sina barn, men är ett viktigt komplement från samhällets sida.
- **Inför helgavskiljning.** Steget mellan ingen åtgärd och att skilja barnet från föräldrarna är för stort. Inför helgavskiljning som ett alternativ där en ung person som har begått brott kan avskiljas från sin normala hemmiljö under helger för att delta i påverkans och attitydprogram.
- **Prioritera insatser för ungdomar på glid.** Samhället har inte råd – vare sig ekonomiskt eller mänskligt – att vända bort blicken när det går snett i tillvaron för ungdomar. Staten bör ta över en större del av kommunernas vårdavgifter vid SiS ungdomshem över hela landet. Garantera alla ungdomar som dömts till slutet ungdomsvård uppföljning i form av eftervård.

Värna integriteten

- **Lagstiftaren ska tänka efter – före.** Inför krav på obligatorisk förhandsgranskning av effekten för den personliga integriteten av nya lagförslag.
- **Sverige behöver en författningsdomstol.** En författningsdomstol bör införas för att stärka skyddet för den svenska grundlagen.
- **Starkare myndighetsskydd för integritet.** Ersätt Datainspektionen med en bredare Integritetsinspektion, och inrätta en europeisk dataskyddsmyndighet i EU.
- **Nej till allmänt DNA-register.** Lagring av människors genetiska information är ett stort ingrepp i den personliga integriteten. Nyttan för brottsbekämpningen väger inte upp intrånget i enskildas privatliv.

8. Ett Sverige som är ledande i klimat- och miljöarbetet

Om vi inte begränsar jordens temperaturökning kommer det få katastrofala konsekvenser för många av jordens invånare. Klimatfrågan kräver internationella lösningar. Genom EU arbetar Sverige för att få till stånd bindande internationella avtal. Såväl Sverige som EU har genom seriösa åtaganden visat ledarskap.

Ny kärnkraft ska tillåtas byggas för att ersätta dagens reaktorer när de har tjänat ut. Sveriges produktion av elektricitet ska vara koldioxidfri – det uppnås genom en kombination av ny kärnkraft och satsningar på förnybar energi. Vi behöver investera i energieffektivitet och energiforskning.

Genom flexibla mekanismer kan Sverige satsa resurser utomlands som kostnadseffektivt minskar de globala utsläppen av koldioxid. Här i Sverige finns också ett antal åtgärder som kan vidtas för att minska vår inverkan på klimatet.

Vår transportsektor står i dag för ca en tredjedel av våra utsläpp av koldioxid. Här behövs ytterligare åtgärder vidtas för att minimera utsläppen och vi vill också se en projektering av banor för höghastighetståg.

Samtidigt som klimatfrågan är huvudutmaningen de närmaste åren får inte andra angelägna miljömål nedprioriteras. Vi behöver åtgärder för att förbättra havsmiljön, rädda utrotningshotade arter och värna den biologiska mångfalden.

Klimat och energi

- **Kärnkraften behövs.** Sveriges kärnkraftsreaktorer kommer av åldersskäl att börja avvecklas om tio–femton år. Sverige riskerar då att bli av med nära halva elförsörjningen. Byggnation av nya reaktorer tar uppskattningsvis 12–15 år från planeringsstarten. Beslut om att bygga nya reaktorer behöver därför tas under nästa mandatperiod om de ska stå klara på 2020-talet för produktion.
- **Inför klimatbilspremie.** Utveckling av bilar som inte släpper ut växthusgaser ska stimuleras genom införandet av en klimatbilspremie.
- **Sverige ska vara ett föregångsland vad det gäller att minska utsläppen av växthusgaser.** Det kräver en klok klimatpolitik som ser till den faktiska nyttan av olika åtgärder – och väger dem mot kostnader. Detta är möjligt genom en kombination av att använda alla tillgängliga energislag samt satsningar på forskning och ett mer resurseffektivt samhälle.
- **Alla koldioxidfria energislag måste utvecklas och användas för att ersätta fossil energi.** Det inkluderar kärnkraft, förnybar energi och CCS (koldioxidinfångning och förvaring). Generellt är det bättre om staten finansierar FoU och testanläggningar, än reguljär elproduktion. Sverige ska ha som mål att bli ledande inom kärnkraftsforskning.
- **Kärnkraftsel ska ersätta kolkraft.** Europeisk elproduktion ingår i EU:s system för handel med utsläppsrätter. Folkpartiet anser att utsläppstaket, utöver den fastlagda årliga sänkningen, ska kunna justeras ner när det tillkommer stora mängder ren elproduktion på marknaden i Europa, som till exempel vid introduktionen av ett nytt kärnkraftverk. Export av svensk kärnkraftsel kan då ersätta smutsiga kolkraftverk på kontinenten och ge verklig klimatnytta för hela Europa.
- **Utbyggnaden av vindkraften ska ske med beaktande av natur- och kulturvärden samt av friluftslivets intressen.** I samband med utbyggnad av vindkraft ska riksintresset obruten kust och andra naturvärden värnas.

- **Åtgärder för en bättre fungerande elmarknad bör genomföras.** Marknaden för elmätare ska avregleras. Det ger större möjlighet än i dag för hushållen att skaffa sig kontroll över sina energikostnader och minska sin energiförbrukning.

Miljö- och naturvård

- **Nationalälvarna ska lämnas orörda.** De outbyggda älvarna utgör en biologisk mångfald som vi har ett ansvar att bevara. De fyra nationalälvarna och övriga lagskyddade älvsträckor ska därför behållas orörda.
- **Värna den biologiska mångfalden – rädda blåvingen.** Den biologiska mångfalden måste värnas. I Sverige bör antalet hotade arter minska med 30 procent till 2015. Artdatabankens senaste redovisning av utrotningshotade arter i Sverige visar att det arbete som pågår för att rädda såväl blåvingen och den vittryggiga hackspetten som tusentals andra arter måste få ökad uppmärksamhet och stöd. Livskraftiga rovdjursstammar ska värnas. De fem stora rovdjuren – varg, lodjur, björn, järv och kungsörn – är en omistlig del av den svenska naturen.
- **Skydda skogen.** Avsättningar av skyddsvärd gammelskog är en viktig miljö- och klimatåtgärd. Ett nytt etappmål för skydd av skog ska sättas upp till 2020 och de nationella anslagen för säkerställande av biologisk mångfald ska ligga kvar minst på dagens nivå.
- **Gör Arktis till marint reservat.** EU och Europa har ett särskilt ansvar för skyddet av Arktis. Ett helhetsgrepp måste tas med fokus på klimat och miljö och dialog ske med ursprungsbefolkningen. Flera frågor som rör Arktis har tydlig klimatbäring – intresset för fossil utvinning, avsmältning av glaciärerna och utsläpp av växthusgaser.
- **Rädda regnskogarna – ta krafttag mot illegalt avverkat timmer.** Handel med illegalt avverkat timmer ska förbjudas och arbetet för uppföljning samt kontroll av certifiering av timmer förbättras. Förbudet bör främst gälla den som först sätter timret på marknaden.
- **Inrätta en internationell miljödömsstol.** Genom att inrätta en internationell miljödömsstol kan ett fungerande sanktionssystem komma till stånd för tvistlösning. Detta skulle i sin tur kunna främja efterlevnaden av internationella miljökonventioner.
- **Värna haven.** Jordbruket ska bära sina miljökostnader – på sikt bör jord- och skogsbruket omfattas av ett utsläppshandelssystem för kväve och fosfor utifrån ett tak på vad Östersjön tål. Om det visar sig att användningen av handelsgödsel ökar markant på grund av att skatten på handelsgödsel har avskaffats, finns det skäl att överväga att återinföra skatten eller vidta andra åtgärder för att minska kväveläckaget. Fler våtmarker behöver anläggas för att bidra till rening av vatten och fosfater i handdiskmedel ska förbjudas.
- **Rädda Östersjön.** Inom tio år ska vi ha räddat Östersjöns marina miljö. Sedan de baltiska länderna och Polen blev EU-medlemmar är Östersjön i praktiken ett innanhav i EU. Därmed möjliggörs gemensamma lösningar på EU-nivå. Genom samarbete kring stärkt beredskap till sjöss och minskad övergödning bidrar EU:s Östersjöstrategi till att rädda Östersjön. Det är avgörande för Östersjöns framtid att Sverige fortsätter att ledas av partier som helhjärtat säger ja till EU.
- **Höjd beredskap mot oljehotet.** Ett system av nödhamnar bör inrättas dit skadade fartyg kan bogseras och tas om hand, liksom ett aktivt trafikövervakningssystem för fartygstrafiken i Östersjön. Sverige ska verka för att ytterligare effektiva skyddsåtgärder förs in i den klassning av Östersjön som särskilt känsligt havsområde som FN gjort.
- **Ett hållbart fiske.** Dagens fiskeri är alltför subventionerad i relation till havens resurser. Fiskeflottan i EU måste sannolikt skäras ned med 50 procent för att matcha fiskbestånden. Så snart det låter sig göras bör havets resurser delas in i tydligare

nyttjanderätter för att uppnå ett ansvarstagande för havet som ”allmänning” med en bättre och hållbar resursförvaltning. Akuta och ensidiga fiskestopp ska vara möjliga och en tydlig miljö- och ursprungsmärkning av fisk införs. Vad gäller fisket utanför Västsaharas kust bör inga nya avtal ingås från EU:s sida när de nu gällande löper ut.

9. Sverige i Europa och världen

Internationalism är ett grundläggande liberalt värde. Därför står Folkpartiet upp för fördjupat internationellt samarbete i en rad olika sammanhang. Tillsammans med andra demokratier ska vi vara ett land som arbetar för fred, mänskliga rättigheter och frihet över hela vår jord. Vi bör påminna om att det viktigaste för en fredligare värld är att fler länder demokratiseras. Den rika världen har ett moraliskt ansvar att stödja fattigdomsbekämpning och demokrati. Enprocentmålet i biståndet ska upprätthållas. Sverige ska fortsätta att delta i internationella militära och civila operationer som världssamfundet står bakom.

Globaliseringen i form av ökad handel och kunskapsutbyte ställer nya krav på hur länder gemensamt hanterar gränsöverskridande problem. Inte minst har detta blivit tydligt på miljöområdet. Men den internationella finanskrisen visade också på behovet av gemensamma regelverk. Sverige ska medverka till globala spelregler för den internationella finansmarknaden. Samtidigt är det avgörande att Sverige står upp för frihandel och motverkar den vilja till protektionism som ofta följer i kölvattnet av internationella kriser.

Genom framför allt EU har Sverige möjlighet att vara med och påverka utvecklingen i världen. Vi vill fördjupa Europasamarbetet och euron ska införas som valuta i Sverige – en ny folkomröstning bör hållas under nästa mandatperiod. Det är vår generations uppgift att förverkliga visionen om ett helt och fritt Europa.

Vårt försvar har som uppgift att värna Sveriges frihet och oberoende. Efter murens fall och demokratiseringen i östra Europa blev vårt närområde tryggare och det ledde till neddragningar av det svenska försvaret som även vi i Folkpartiet har stått bakom. Tyvärr har dock utvecklingen i Ryssland på senare år gått åt fel håll. Sverige kan de kommande åren behöva förstärka försvaret.

- **Utrikespolitik för demokrati.** Långsiktig fred kan bara byggas mellan demokratier, och det är bara demokratiska marknadsekonomier som kan garantera mänskliga fri- och rättigheter. Huvudfrågan för en liberal utrikespolitik är att bidra till demokratisering och mänskliga rättigheter.
- **Kvinnors rättigheter är mänskliga rättigheter.** Kampen för ökad jämställdhet är en av vår tids viktigaste demokratiska utmaningar. Kvinnans ställning måste bli jämbördig mannens. Folkpartiet vill intensifiera kampen mot könsrelaterat våld, människohandel för sexuella ändamål, efterfrågan på prostitution och står upp för sexuella och reproduktiva rättigheter i EU och övriga världen.
- **Ett starkare svenskt försvar.** Den säkerhetspolitiska utvecklingen är osäker både i vårt närområde och i övriga delar av världen. Den politiska utvecklingen i Ryssland är allvarlig och den går åt fel håll. Vår slutsats är att detta måste leda till konsekvenser för vår egen försvarsförmåga. I samband med nästa försvarsbeslut tyder mycket på att det svenska försvaret behöver stärkas.
- **Värna enprocentmålet.** Sverige ska också i framtiden avsätta en procent av bruttonationalinkomsten (BNI) i internationellt bistånd. Resultatstyrningen och uppföljningen av biståndet måste fortsätta att förbättras.
- **Sverige ska bidra till fred och säkerhet.** Sverige ska fortsätta att delta i internationella militära och civila operationer som världssamfundet står bakom. Vårt engagemang i Afghanistan är långsiktigt.
- **Ja till euron.** Sverige ska införa euron som valuta. En ny folkomröstning bör därför hållas under nästa mandatperiod.
- **Stärk arbetet för mänskliga rättigheter inom EU.** I Europa talar vi om vikten av tolerans, men ändå bevittnar vi ständiga exempel på intolerans. Hatbrotten mot HBT-

personer ökar. Romer diskrimineras och förföljs. Men Europa ska inte bara vara majoritetens utan också minoriteternas Europa. Därför vill Folkpartiet stärka arbetet för att värna minoriteters rättigheter i Europa. Sanktioner bör införas mot EU-länder som bryter mot mänskliga rättigheter.

- **Fortsatt utvidgning med tydliga krav.** Utvidgningsprocessen är ett av EU:s främsta verktyg för att sprida demokrati och stabilitet i Europa. Unionen ska fortsätta växa och vara öppet för alla europeiska länder som uppfyller kraven på demokrati, mänskliga rättigheter, rättsstatens principer och avskaffat dödsstraff.
- **Ett starkt djurskydd.** En för EU-länderna gemensam djurskyddslag ska införas och ett samordnat nätverk av EU-djurskyddscentra ska skapas.
- **Avreglera EU:s gemensamma jordbrukspolitik.** Exportstöd, marknadsstöd och direktstöd till jordbruket ska avskaffas. De stöd som därefter ska finnas kvar ska ges av miljöskäl.
- **En human och gemensam asyl- och migrationspolitik.** EU:s flyktingpolitik måste bli humanare än i dag och värna asylrätten inom ramen för Genèvekonventionen. Europa behöver dessutom arbetskraftsinvandring för att möta den demografiska utmaningen.

10. Sverige som kulturland

Ett öppet, demokratiskt samhälle är inte möjligt utan ett självständigt kulturliv.

Kulturen är betydelsefull för människors bildning, utveckling och kreativitet. Därför är kulturlivets villkor och möjligheter avgörande för både människors och samhällets utveckling. Kulturen är, och har alltid varit, ett viktigt liberalt åtagande. Folkpartiet är av tradition ett parti som värnar kulturen.

Kulturen kan bidra till mycket i samhället, men bara om kulturens egenvärde värnas. Allt börjar i konsten i sig, därefter kommer konstens nytta. Den som fokuserar på det instrumentella kommer snart att märka att utan kvalitet i konsten finns inte heller något instrumentellt värde.

Världen förändras. Sverige är helt annorlunda nu än 1974 då grunderna för den gamla kulturpolitiken lades. Sverige är ett mångkulturellt samhälle – den svenska kulturen präglas av en mångfald som inte fanns för ett kvartssekel sedan. Förmågan att uttrycka sig själv och kommunicera med andra är viktiga element i de värderingar som präglar dagens svenskar. Globaliseringen och digitaliseringen ställer världen inför radikalt förändrade förutsättningar.

Kulturen och kulturpolitiken blir allt viktigare. Kulturen har lika stor betydelse för informationssamhället som oljan hade för industrisamhället. Vår slutsats är att kulturpolitiken måste bli mer offensiv och ta större plats i Alliansens politik framöver.

- **Stärk bokens ställning.** Försäljningen och utgivningen av böcker har ökat under de senaste tio åren, böcker är mer tillgängliga, de säljs inte längre bara i bokhandeln utan även i livsmedelsaffärerna och på nätet. Framför allt är det dock de grupper som redan läser mycket som läser mer och de senaste åren finns en tendens till minskat läsande. Vi vill därför initiera en bred utredning om bokens och läsningens ställning. Lagerlöfstipendier till lärare som jobbar nyskapande med litteratur i skolan ska också införas.
- **Litterär kanon.** Alla elever ska få hjälp att upptäcka god litteratur som förhoppningsvis ger dem mersmak och sporrar till vidare skönlitterär läsning. En litterär kanon bör införas i skolan. Regeringen bör inleda en diskussion med Svenska Akademien om hur en kanon kan tas fram som ska användas i skolan.
- **Lyft fram kulturarvet.** Statliga museer och institutioner bör ges i uppdrag att lista och marknadsföra särskilt viktiga delar av det svenska kulturarvet.
- **Nationellt kunskapscentrum för musik- och kulturskolan.** För att höja kvaliteten vill vi införa ett nationellt kunskapscentrum för musik- och kulturskolan.
- **Digitalisering och upphovsrätt.** Internet, digitalisering och nya distributionsvägar skapar en tillgänglighetsrevolution där alla kan nå alla. Denna förändring bör uppmuntras bland annat genom att det offentliga arbetar för öppna nätverk, tillgång till offentligt producerat material samt en reformerad upphovsrätt. Upphovsrätten är viktig för att kulturskapare ska kunna ha kontroll över sina verk, men det behövs en utredning om en modern upphovsrättslag som utökar de legala möjligheterna som fildelning och andra tekniker ger.
- **Yttrandefrihetsmiljard i biståndet och fristad för förföljda författare.** Kampen för yttrandefrihet är i högsta grad levande. I många delar av världen lever journalister, författare och bloggare under dödshot. Censur och avsaknaden av fria medier försvårar demokratiseringen i många länder. Sverige bör därför öronmärka en ”yttrandefrihetsmiljard” i biståndet.
- **Nytt modernt filmavtal.** Filmen är viktig för Sverige. Den svenska filmens framgångar måste få fortsätta och därför behövs ett nytt, bredare filmavtal.

Bredbandsbolagen och dvd-branschen bör ingå i avtalet. Med ett modernt filmavtal får filmen i Sverige totalt sett ökade resurser.

- **Statliga bidrag och anslag ska vara kvalitetsdrivande.** Alla statliga bidrag och anslag till institutioner, kulturskapare, fria grupper och andra kulturskapare ska vara utformade på ett sätt som bidrar till långsiktig kvalitetsutveckling. Särskilda utvärderingsgrupper – på armslängds avstånd från politiken – bör tillsättas på respektive område för att utvärdera kvalitetsaspekter.
- **Förbättra villkoren för sponsring.** Donationer till kulturella ändamål ska bli avdragsgilla för stiftelser och privatpersoner. Kulturlivet bör i större utsträckning stimuleras genom generella metoder som avdragsrätt för gåvor till kulturella ändamål och genom gynnsamma skattevillkor för kulturutövare för att minska beroendet av den offentliga makten. Sponsringsreglerna ska vara likvärdiga för kultur och idrott.
- **En stark public service och digitala radiosändningar.** Vi slår vakt om en stark public service med ett brett kvalitetsuppdrag både inom radio och tv. För att vi också ska kunna få en rikstäckande kommersiellt finansierad radio måste koncessionsavgifter för privatradion sänkas till en rimlig nivå.